

Aan MINDEF
Van Waarnemend DGB
Afgestemd met DJZ, DCo, NIMH, IGK
In afschrift aan CDS

Nota

Eerherstel dienstweigeraars kolonisatieoorlog Indonesië –
reactiebrief aan Kerk en Vrede

TER BESLISSING

Datum
14 november 2024

Onze referentie
BS2024037342

Opgesteld door

KD:Ambtelijke leiding

T [redacted]
[redacted]@mindef.nl

KD:Ambtelijke leiding

T [redacted]
[redacted]@mindef.nl

Aantal bijlagen

3

Aanleiding

De vereniging Kerk en Vrede heeft u een brief gestuurd met een verzoek om eerherstel te verlenen aan allen die tijdens de koloniale oorlog in Indonesië dienst hebben geweigerd. De brief is gevoegd als bijlage.

De vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer heeft een afschrift ontvangen van de aan u gerichte brief en verzoekt uiterlijk 11 november een afschrift te mogen ontvangen.

Bij deze beslisnota treft u een concept reactiebrief aan de vereniging Kerk en Vrede aan en een aanbiedingsbrief voor deze reactiebrief aan de Tweede Kamer.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met de reactiebrief en de aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer.

Kernpunten

- De brief van de vereniging Kerk en Vrede verzoekt u collectief eerherstel te verlenen aan allen die tijdens de koloniale oorlog in Indonesië de militaire dienst hebben geweigerd en hiervoor veroordeeld werden door de krijgsraad.
- De behandelwijze van verzoeken van dienstweigeraars is door het kabinet in haar tweede reactie op de uitkomsten van het onderzoeksprogramma 'Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Geweld en Oorlog in Indonesië, 1945-1950' uiteengezet.
- Het kabinet gaf daarmee aan individuele dienstweigeraars de mogelijkheid te bieden een verificatieonderzoek aan te vragen. Ook stelde het kabinet dat waar de uitkomst van het verificatieonderzoek er aanleiding toe zou geven, een passende vorm van rehabilitatie onverwijld zou volgen. Het doorslaggevende criterium daarbij is dat de weigeraar kennis had van de toepassing van extreem geweld.
- Tijdens het debat op 14 juni 2023 is gesproken over deze werkwijze. Het debat heeft het kabinet geen aanleiding gegeven de werkwijze ten aanzien van dienstweigeraars te wijzigen.

Toelichting

Financiële overwegingen

Er zijn geen financiële overwegingen.

Juridische overwegingen

Dienstweigeraars konden zich destijds beroepen op de wet betreffende dienstweigering. Personen met gewetensbezwaren konden vrijgesteld worden van militaire dienst als zij tegen geweldgebruik in algemene zin waren. Om daarin succesvol te zijn, moesten de gewetensbezwaren een relatie hebben

met een godsdienstige overtuiging. De commissie die hierover oordeelde ging naar huidige maatstaven streng en selectief te werk. Dienstweigeraars die niet voldeden aan de voorwaarden en niettemin volhardden in hun weigering, werden vasthoudend vervolgd en kregen zware straffen opgelegd. Wat bij de strafbepaling destijds vermoedelijk meewoog, is dat het verblijf in de gevangenis in Nederland net zo lang of langer diende te zijn dan de periode van uitzending naar de kolonie. In de tweede kabinetsreactie heeft het kabinet hierover gezegd dat "het inziet dat dit beleid hardvochtig kon uitpakken en voelt mee met het hierdoor ervaren leed". Bewust is het kabinet daarbij weggebleven van het uiten van respect voor dienstweigeraars. Dit zou bij de vele militairen die wel hun plicht hebben gedaan tot onbegrip leiden. Deze emotie geldt vermoedelijk nog sterker bij de nabestaanden van de 6000 Nederlandse militairen die in die periode zijn omgekomen.

Sommige dienstweigeraars brachten hun zaak later nogmaals voor de rechter. De Hoge Raad gaf daarin de Staat gelijk, laatstelijk in 2013. Belangrijk argument daarbij was (en is) dat aan de gewapende inzet van Nederlandse militairen in het toenmalig Nederlands-Indië, democratisch gelegitimeerde besluiten ten grondslag lagen. Een grote meerderheid van de Tweede Kamer steunde het kabinetsbeleid. Met het arrest van de Hoge Raad is duidelijk dat een vorm van juridisch herstel (rechtsherstel) niet mogelijk is.

Voor Defensie blijft het belangrijk vast te houden aan de door het kabinet gestelde voorwaarde voor rehabilitatie van dienstweigeraars. De wet betreffende dienstweigering bestaat nog altijd en het weigeren van dienst is ook vandaag de dag strafbaar.

Communicatie

Er is geen communicatie voorzien rondom de verzending van de reactiebrief.

Overwegingen Beleid/Overwegingen Uitvoering

Er zijn geen overwegingen voor de uitvoering.

Politieke context

Tijdens het debat in de Tweede Kamer op 14 juni 2023 zijn door vertegenwoordigers van de partijen SP, D66, DENK, PvdA en Volt vragen gesteld over dienstweigeraars.

Informatie die niet openbaar wordt gemaakt

Persoonsgegevens van de ondertekenaar en de stellers worden gelakt vanwege bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

DE WAARNEMEND DIRECTEUR-GENERAAL BELEID

